

TEKIJÄNOIKEUDET, KÄYTTÖOIKEUDET SEKÄ TIETOTURVA

Varhaiskasvatuksen kootut kysymykset

Mitä & miksi?

Tämä vihkonen syntyi Joensuun päiväkotien henkilöstön esittämien kysymysten pohjalta. Se toimii infopakettina varhaiskasvatuksen työntekijöille käyttö- ja tekijänoikeudellisissa sekä tietoturvaan liittyvissä asioissa, joita työssä kohtaa. Ohjevihkonen on tarkoitettu Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiden käyttöön.

Tämä materiaali on tuotettu osana Poikkeusoloista aiheutuneiden kasvu- ja oppimiserojen tasoittaminen varhaiskasvatuksessa -hanketta. Hankkeen rahoittajana toimii OKM.

Tekijät: Kamppuri Suvi, Korhonen Satu, Prepula Linda, Puranen Maria, Tervonen Kaisa (Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen digitutorit 2020-2021)

Tekijänoikeudet

MILLOIN TEOS SAA TEKIJÄNOIKEUDET?

Teos saa tekijänoikeudet automaattisesti heti, kun se syntyy. Teoksen on oltava omaperäinen ja itsenäinen. Esimerkiksi jos piirrät itse kuvat lorukortteihin, ovat tekijänoikeudet sinulla. Sinun ei tarvitse jakaa kuvia muille, ellet halua. Jos teet yksinkertaisen taulukon, ei teoskynnys ylity, eikä taulukko siten ole tekijänoikeuksilla suojattu.

TYÖKAVERI KÄYTTI HYVÄÄ IDEAANI, MITÄ TEEN?

Et mitään. Hyvät ideat on tarkoitettu käytettäväksi. Idea ei saa tekijänoikeutta. Hyvän tavan mukaista on kuitenkin olla mainostamatta toisen ideaa omanaan.

Lasten omat teokset

Lapsilla on tekijänoikeudet omiin tuotoksiinsa, iästä riippumatta. Tämä koskee valokuvia, piirustuksia, askarteluja, kirjallisia töitä, digitaalisia teoksia yms.

SAANKO LAITTA MAALAUKSEN SEINÄLLE?

Saat, jos sinulla on huoltajan lupa. Muuten et.

SAANKO LAITTA KUVAN LAPSEN ASKARTELUSTA FACEN ASKARTELURYHMÄÄN?

Saat, jos sinulla on huoltajan lupa. Muuten et.

SAANKO LÄHETTÄÄ KUVAN TÖISTÄ PAIKALLISLEHTEEN?

Saat, jos sinulla on huoltajan lupa. Muuten et.

Eli muista aina huoltajan lupa! Hyvä on kysyä myös lupa lapselta itseltään. Yhteisteoksissa lupa on kysyttävä jokaiselta lapselta ja huoltajalta. Yhden kieltäessä teoksen julkaisun, ei sitä saa julkaista.

Näitä asioita kysytään varhaiskasvatuksen medialuvassa. Se kannattaa päivittää joka vuosi esim. vasukeskustelun yhteydessä.

Tv-ohjelmat ja elokuvat

MITÄ OHJELMIA SAAN NÄYTTÄÄ TV:STÄ?

Opetushallituksen hankkimalla Kopioston luvalla varhaiskasvatuksessa saa katsoa seuraavia kanavia:

Yle TV1, Yle TV2, MTV3, Yle Teema & Fem.

MITÄ VOIN NÄYTTÄÄ YLE AREENASTA?

Areenasta ja Elävästä arkistosta voi katsoa kotimaisia televisio-ohjelmia. Lupa ei siis koske alkuperältään muun maalaisia ohjelmia, kuten esim. Pipsa Possu ja Postimies Pate.

ENTÄ ELOKUVIEN KATSOMINEN?

Ei sallittua. Kopioston lupa ei sisällä elokuvien katsomista. Ei edes Areenasta.

SAAMMEKO KATSOA OHJELMIA DVD:LTÄ?

DVD:t ovat tarkoitettu yksityiskäyttöön eikä niitä saa esittää julkisesti.

Elokuvalla tarkoitetaan ostettua, vuokrattua tai lainattua tallennetta sekä verkossa julkaistuja videoita, esimerkiksi YouTubessa.

YouTube'n käyttäminen

Lähtökohtaisesti kaikki videot, joissa on liikkuvaa kuvaa ja ääntä luokitellaan elokuvaksi. Tämän vuoksi suurin osa YouTube'n videoista luetaan elokuvaksi ja niitä koskevat elokuvien katsomista koskevat säädökset. Jos videon haluaa esittää opetuskäytössä, siitä tulee kysyä tekijältä lupa.

Tekijä on voinut myöntää luvan myös verkkosivuillaan tai käyttäen Creative Commons -lisenssiä. Tarkistathan luvat, ennen kuin näytät videoita.

CREATIVE COMMONS?

Creative Commons -lisenssi (CC) tarkoittaa sitä, että teoksen (esimerkiksi videon tai kuvan) tekijä on sallinut teoksensa käytön, esimerkiksi sen vapaan näyttämisen ja jakamisen. Esimerkiksi YouTube'sta voi etsiä CC-lisenssoituja videoita ”Suodata” -toiminnon kautta.

MITÄ SAAN KÄYTTÄÄ?

Ainakin seuraavia videoita saa vapaasti käyttää Joensuun varhaiskasvatuksessa:

Kielinappu

Kuparikettu (tekijä mainittava)

Siina & Taikaradio

Fröbelin Palikat

Innostun liikkumaan

Hyvinkään voimistelu ja liikunta

Kopiointi

Opetushallituksen hankkimalla Kopioston luvalla voi varhaiskasvatuksessa kopioida painetuista sekä internetlähteistä materiaalia (tekstiä ja kuvia) opetukseen. Saat kopioida 20 sivua/lähde/lukukausi. Skannata saa 5 sivua. Kopioita saa jakaa paperikopioina tai tulosteina sekä liittää omaan opetusmateriaaliin ja lasten projektitöihin.

Kun kopioit/käytät teoksia, on hyvän tavan mukaista merkitä kopioon tekijän ja teoksen nimi.

SAANKO KOPIOIDA MYÖS NUOTTEJA?

Kyllä saat. Nuotteja ja laulun sanoja saa kopioida 10 sivua/julkaisu, enintään puolet julkaisusta. Nuotteja saa käyttää opetuksessa sekä päiväkodin järjestämässä ilmaistilaisuuksissa. On siis esimerkiksi ihan ok heijastaa laulun sanat seinälle.

ENTÄ VÄRITYSKUVAT?

Värityskuvia koskee sama kopiointisääntö, kuin muitakin teksti- ja kuvamateriaaleja. Värityskuvia saa tulostaa 20 kpl/digitaalinen lähde. Huomioi, että voit yhdestä värityskuvasta ottaa useamman kopion lapsille. Väritys- tai puuhakirjoja ei saa kopioida.

CC-lisensioituja värityskuvia voi kopioida ja jakaa vapaasti. Värityskuvia löytyy esim. Pixabaysta. Muita värityskuvasivustoja:

<http://www.supercoloring.com>

<https://freeology.com/coloring-pages/>

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Printable_coloring_books

Tekstin "lainaaminen"

Jos otat jonkun muun kirjoittamaa tekstiä esim. kirjasta tai netistä, sitä kutsutaan siteeraamiseksi. Siteerattaessa on mainittava aina sitaatin lähde eli useimmiten tekijän nimi ja lähdeote.

**"RAKETTI, RAKETTI, ON AIKAMOINEN PAKETTI.
SIINÄ ON SATA TÄHTEÄ,
SE OSAA TAIVAALLE LÄHTEÄ.
JA KUN SE KARVOJA KÄRVENTÄÄ,
NIIN SYNTYY VILJALTI HÄLINÄÄ."**

Elina Karjalainen - Uppo-Nalle, 1977.

Helsinki: WSOY.

Kuvien "lainaaminen"

SAANKO OTTAA KUVIA NETISTÄ?

Riippuu käyttötarkoituksesta. Opetuskäyttöön saat ottaa, sillä kuvia koskee samat Kopioston säädökset. Myös vanhemmille menevään tiedotteeseen kuvia saa laittaa. Muistathan mainita kuvan lähteen. Jos haluat laittaa kuvan esitteeseen tai päiväkodin kotisivuille, tarvitset siihen kuvaajan luvan.

Internetissä on kuvapankkeja, joista saa ottaa vapaasti kuvia myös julkiseen levitykseen. Näitä ovat mm.:

www.pixabay.com
www.pexels.com
unsplash.com
picjumbo.com

kuviasuomesta.fi
negativespace.co
www.splitshire.com
gratisography.com

Sinulla on käyttöoikeus myös itse ottamiisi kuviin.

Musiikin kuuntelu

MITEN SAAN KÄYTTÄÄ MUSIIKKIA OPETUKSESSA?

Musiikkia saa vapaasti esittää opetuksessa, niin soittimilla kuin tallenteeltakin. Musiikkia saa myös esittää muissa päiväkodin tilaisuuksissa ja tapahtumissa, esimerkiksi juhlissa ja vanhempainilloissa

SAANKO KÄYTTÄÄ SPOTIFYA?

Spotify on tarkoitettu vain henkilökohtaiseen käyttöön, joten sen käyttäminen opetuksessa on kielletty. Tämä kerrotaan Spotifyn käyttöehdoissa.

ENTÄ ÄÄNIKIRJOJEN KUUNTELU?

Äänikirjoja saa vapaasti kuunnella esim. cd:iltä tai Areenasta.

Omat laitteet ja tunnukset

SAANKO KÄYTTÄÄ OMAA LAITETTA TÖISSÄ?

Et saa. Omaa laitetta (esim. puhelin, tabletti) ei tietoturvasyistä saa työtehtävien hoitamiseen käyttää.

SAANKO KÄYTTÄÄ OMIA HENKILÖKOHTAISIA TUNNUKSIA, KUTEN GOOGLE TAI YOUTUBE?

Henkilökohtaisia tunnuksia ei saa käyttää. Päiväkoti voi luoda omat tunnukset esim. Googleen. Keskustele asiasta esimiehen kanssa.

SAAKO WHATSAPPIA KÄYTTÄÄ HUOLTAJIEN KANSSA VIESTITTELYYN JA KUVIEN LÄHETTÄMISEEN?

Viestittelyyn WA käyttö on ok, kunhan viestit eivät sisällä kenenkään henkilö-, terveys- tai muita tietoja. Kuvat lähetetään Daisyn kautta. Tästä on hyvä ohjeistaa myös huoltajia.

MITEN SUOJAAN TIEDOSTONI TAI VALOKUVAT?

Tiedostojen ja kuvien tallennuksessa tulee käyttää kaupungin OneDrive -pilvipalvelua.

Ryhmässä käytössä olevat laitteet (tabletti, puhelin) tulee suojata näyttölukituksella. Älä käytä itsestään selviä koodeja, kuten 1234 tai 0000.

Lähteet:

Joensuun kaupunki 2019. Varhaiskasvatuksen perehdytysmateriaali, Joensuun kaupungin intra.

Kopiosto 2020. Kopiraattilan koulu.

www.kopiraattila.fi

Operight 2020. Voiko YouTube -videon näyttää opetuksessa?

<https://operight.fi/artikkeli/verkkoymparistot/voiko-youtube-videon-nayttaa-opetuksessa>

Yleinen tietosuoja-asetus (GDPR).

Kiitos luvasta käyttää videoita:

Kuparikettu

Kielinuppu

Siina & Taikaradio

Fröbelin Palikat

Innostun liikkumaan

Hyvinkään voimistelu ja liikunta

J • ENSUU

Kuvat: Pixabay. Vihkonen luotu Canvalla.